

NEPOSREDNI ODMEVI FRANCOŠKE REVOLUCIJE IN JAKOBINSTVA V JUŽNOSLOVANSKIH POKRAJINAH

1. V južnoslovanskih pokrajinah je moč le »spremljati revolucijo iz daljave in živeti v oddaljenosti«. V te pokrajine se zateče mnogo beguncev pod avstro-ogrsko krono in tudi na Hrvaško.
2. Časovno se omejimo med leti 1797 do 1806 – prihod Napoleonovih okupacijskih skupin.
3. Pojem Jakobinstva je v tem referatu dvojen:
 - a) kot merilo skromne recepcije, ponovljenih zavračanj idej, kot ideja revolucionarne in nato republikanske prakse, ki jo je preživljala Francija in ki se je postopno širila izven njenih meja; na področju HM je bilo že dovolj »misliti« drugače in povezali so te z jakobinci (ti berejo Rousseaua in Voltaira) - Furet in Vovell uporabita metaforični izraz nebuleuse (galaksija) in s tem označita bistvo semantične raztegljivosti pojma Jakobinstvo, probleme utrjevanja idej v Evropi in svetu
 - b) v ožjem pomenu besede se Jakobinstvo označuje z vsakim poskusom demokratizacije političnega življenja (znotraj institucij ali pa v tistih izven zadanih okvirih)
 - Mazauric pokaže, da se je Jakobinstvo neposredno podtaknilo v francosko družbeno transformacijo (prehod iz starega v moderno kapitalistično družbo po poti revolucije)
4. Leto 1790 predstavlja za južne Slované homogenizirajoči, združevalni faktor. Prepoznajo se odmevi francoske revolucije – od leta 1790 Leopold II dovoli sklicevanje pokrajinskih in narodnih zborov. Pojem narodnosti in bujenje narodne zavesti v tem času ni le atribut plemstva, temveč tudi postane realnost širše Evrope.
5. Primeri jakobinstva: zbrani stanovi na Kranjskem (1790) proglašijo in zahtevajo v spomenici večjo avtonomijo. Podobno storijo še drugi stanovi slovenskih krajev. Da bi se vzpostavil pravičnejši odnos do sil in da ne bi fevdalci kot najvišji stanovi in dalje sami zastopali interese naroda, se leta 1790 poveča število meščanskih predstavnikov (konkretno v štajerskem zboru), predlagajo pa tudi zastopstvo kmetov po naravnem pravu.
6. Tudi v Zagrebu so meščani naslovili spomenico kralju, v kateri zahtevajo večje število zastopnikov v državnem zboru, a plemstvo je takrat premočno.
7. Zapleteni odnosi med Srbi na Ogrskem in Madžari, ki morajo urediti pravni karakter svojih narodnih privilegijev – pride do verbalnega dvoboja na zboru v Temišvaru med Tekelijem in Sečancem. Ta spor pokaže, kaj prinaša francoska revolucija – člani zbora so enakomerno razdeljeni na 4 stanove: kler, plemstvo, granica in meščanstvo (kasneje pride med njimi do delitve – Sečanec je bližje madžarskim jakobincem, Tekeli se bori za ohranitev plemiških privilegijev).
8. Nikola Škrlec (politik in pristaš razsvetljenega absolutizma) – bitna samostojnost Ogrske v odnosu z Dunajem temelji na njeni popolni ekonomski neodvisnosti. Bogdanov je temeljito analiziral Škrleca na hrvaško-ogrskem zboru 1790/91 v Požunu – Škrlec je edini, ki postavlja interes države in domovine iznad fevdalnih interesov, braniti je treba ustavo in svoboden narod, ustavno pravo sme postati tudi domena svobodnih meščanskih neplemičev, kmetom naj se odpre pot k svobodi – s tem bi se okrepilo plemstvo, za prihodnost je najvažnejša ureditev zbora – plemiška skupščina se ne more imenovati zbor civiliziranega in posvetnega naroda, saj predstavlja samo neko množstvo brbljave prosvete.
9. Na tem zboru v Požunu se začne proces ozaveščanja, ki je kmalu prekinjen. Duh revolucionarne Francije, ki bi prinesel spremembe, kmalu zamre - vojna s Francijo.
10. Ta prva faza legitimne borbe znotraj političnih institucij bo zamenjala kasneje (po nesklincevanju zborov) faza tajnega izzivanja in spodrivanja oblasti s poskušanjem odprtega meščanskega neposlušanja.

11. Leopold piše 1792 o tem, da po Ogrski, Transilvaniji in posebno na Hrvaškem krožijo knjige o duhu vstaje in nezaupanju vlade v nezdravem duhu (predvsem iz Dunaja). Paziti je treba na prevode knjig, ki bi se širile po Ogrski in na Hrvaškem ter med ljudmi in kmeti izzvale upore proti njihovim gospodarjem.
12. Borba proti valu francoske revolucije se je začela po celi Evropi, posebej v HM.
13. Na Hrvaškem se razvijejo tajna društva Jakobincev. Karaman meni, da je Jakobinec Josip Kralj obiskal Zagreb 1794, ko se pojavi pesem Paškvil in govori o lepi svobodi, kakšno moč ima narod, ko deluje skupaj, kako lepo je živeti brez gospodarjev – vzor Francozi. Med obrtniki, trgovci in meščani je Kralj s svojimi privrženci močno agitiral na njih.
14. Kljub takšni angažiranosti, ki ni mogla spremeniti v konservativni sredini ničesar, je Hrvaški primanjkovala še politična kultura, ki bi zagotovila radikalne spremembe. Francoska revolucija in z njo Jakobinstvo sta ustvarila nov javni politični prostor, ki je omogočil priprave revolucionarnih podlag in zahteve za narod.
15. Mesto Split je prvo, kjer se začeta nezadovoljstvo in upori v Dalmaciji in na Hrvaškem – javno, odnos prebivalcev z lokalnimi oblastmi, onemogočanje uprave – po modelu jakobinskih klubov v Srednji Evropi.
16. Beritićeva raziskuje Matutinovićev proces 1793. leta (polkovnik)
 - a) okrog sebe zbere somišljenike, širi nevarne novitete iz Francije – nova oblika obnašanja, nespoštovanje oblasti, napadi na odloke plemstva, ugovor na meščanske posle → enakost!
 - b) Vrhunec izzivanja doživijo oblasti 1792 na javnih mestih: splitski narod naj spozna svojo moč, cel narod naj na znak pograbi orožje, spomnite se Francozov; vse to e dogodi v času praznovanja in zблиževanja oblasti s prebivalci
 - c) so proti poslušnosti in podložnosti in proti tradiciji
 - d) če ne bi bilo procesa proti njemu, bi zagotovo prišlo do revolucijo – našenejo ga v Benetke, vrne se 1797, vendar preb. takrat nima več posluh za nove ideje, kljub temu začne z novo akcijo, ki ga ubije
17. Klubov Jakobincev v Zagrebu ni bilo, obstajali so le stihi in stebri svobode ter slike kar kaže na radikalne spremembe (meščani, krajišniki, kmetje) in simpatije za francoska načela svobode in enakosti (naklonjenost Jakobincem), stik krajišnikov v času vojne z Evropo.
18. Drevo svobode, ki vliva strah ali pa upanje, pride na Hrvaško po vzoru Srednje Amerike. Tam so ga prvič 1765 uporabili kot znak protesta proti Angležem in mesto, kamor bodo obesili različne zahteve in karikature. V času francoske revolucije so se ta drevesa selila iz gozdov v središča mest, kjer ga olepšajo, okrog njega se pleše in poje, simbolizira obnovo, regeneracijo in zamenjuje tedanje verske in tradicionalne načine. Zagrebški steber svobode je bil okrašen z napisi francoske svobode in jakobinskim sporočilom »Živita naj svoboda in enakost. Postavijo ga na sam božični dan in s tem še bolj razdražijo prebivalstvo.
19. Zdi se nam, da je ta zagrebški steber prej oddaljil simpatizerje revolucije kot pa jih pridobil. Steber so kmalu odstranili, oblasti utihnejo, najverjetneje tudi izdelovalci tega stebra niso bili mnenja, da bi lahko destabiliziral mesto in politično klimo.
20. Pesem Paškvil:
 - a) avtorji: krog hrvaških oz. ogrskih Jakobincev, podpisan kot »hrvaški Francoz« / hrvaški Jak.
 - b) jezik: kajkavščina in ljudsko izročilo, poveže jezik in politično razmišljanje
 - c) vsebina: zakaj bi šli Hrvati vohuniti proti Francozom, če ta zagotavlja enakost pred zakonom, ukinitvev privilegijev, je versko toleranten in verjame v Boga;
 - d) motivi: domovina, pravica, svoboda, obramba domovine pred tujimi interesi
 - e) domovina naj se obrani skupaj proti tistim, ki zapravljajo denar za vojno s Francijo
 - f) pesem nastane na občutljivem mejnem področju in je težak udarec Avstriji

21. Konec Jakobinstva je bilo na različnih sojenjih ogrskim in hrvaškim ter srbskim privržencem: Martinovič, Kralj (konec na Hrvaškem in v Slavoniji). S sojenji je končana najznačilnejša faza družbenih in političnih prerivanj na Hrvaškem in v Slavoniji.
22. Ideja narodne suverenosti (samoopredelitev in družbene spremembe) je takoj po francoski revoluciji dobila privrženca pri posameznikih in v manjših skupinah. Takšnih ljudi pa je bilo žal po 1795 vse manj:
 - a) Dalmacija: do zloma Benetk je bilo veliko Jakobincev v mestih in komunah
 - b) Dubrovniška republika: Muljačić meni, da so razlogi, zakaj se dubrovniški meščani niso zbnili, naslednji → majhna periferna pokrajina z majhno in razpršeno buržuazijo, na meji stojita Avstrija in Turčija, ki sta pripravljeni braniti teritorij in oblast na vsak način; znani Jakobinci (frankofili): Martellini, Bassegli (piše v francoskem jeziku zato ostane nepoznan)
23. Strah pred Napoleonom – Dunaj ponovno skliče hrvaški zbor, da bi se vojaško pripravili. Pojavi se nova pesem Fama volat, ki Hrvate ne odvrča od vojskovanja s Francijo (tako kot Paškvil). Obrača se na plemstvo in duhovščino ter jih opozarja, da morajo biti složni in ponižni kralju. Pesem je namenjena osveščenim meščanom, ki naj izvirala iz dunajskega dvora, da bi naslikala situacijo in povezala zbor in prikazala francosko nevarnost. V pesmi se niti enkrat ne uporabi beseda Hrvaška ali domovina.
24. Paškvil je pisana zato, da bi vsi stanovi skupaj sprejeli ideje Francozov in se jim poklonili, ker se na ta način lahko brani domovina,; pesem Fama volat (1796) pa nagovarja Hrvate, da naj izkažejo vernost v kralja in rešijo HM pred Francozi – to pomeni tudi ohranitev privilegijev plemstvu in kleru, hkrati pa opozarja, da naj lepo ravnajo s kmeti, da bodo ti tudi odšli v boj proti Francozom.
25. Francoska revolucija je bila nova pot v splošne tokove modernizacije družbe in institucij v Evropi. Zagreb, Split in Dubrovnik so le »vaje« politične demokracije. Sama revolucija se gleda od daleč.